

T.C.
A. .H.M.
2. Daire

Esas No: 2000/63738
Karar No: 2007/
Karar Tarihi: 05.06.2007

ANIK VE D ERLER - TÜR K YE DAVASI

(A HS m. 2, 3, 8, 13, 1 NOLU EK PROTOKOL m. 1)

(Ba vuru no: 63738/00)

KARAR

STRAZBURG

5 Haziran 2007

Bu karar, AIHS 'nin 44 § 2 Maddesi 'nde belirtilen artlarla kesinlik kazanacaktır, ancak ekle ili kin de i iklik yapılabilir.

USUL LEMLER

Davanın nedeni, Türk vatanda ları olan ve sırasıyla 1954, 1969, 1987, 1988, 1990, 1993, 1996, 1998, 1940, 1940, 1972 ve 1975 do umlu olan Mahmut Anık, Medina Anık, Meryem Anık, Susin Anık, Ebubekir Anık, Ömer Anık, Cemal Anık, Halim Anık, Osman Sanrı, Fatım Sanrı, Ömer Sanrı ve Ramazan Sanrı'nın ("ba vuranlar"), nsan Haklarını ve Temel Hakları Korumaya Dair Sözle me'nin ("Sözle me") 34. Maddesi uyarınca, Türkiye Cumhuriyeti aleyhine Avrupa nsan Hakları Mahkemesi'ne yapmı oldukları ba vurudur (ba vuru no: 63758/00). Ba vuranlar, sözkonusu ba vurunun yapılmasına neden olan olaylar sırasında, Türkiye'nin güneydo usunda yer alan ırnak'ın idari kaza yetkisinde olan Balveren köyünde ya amaktadırlar.

OLAYLAR

DAVA OLAYLARI

Birinci ba vuran, 1959 do umlu olan ve 19 A ustos 1999 tarihinde güvenlik güçleri tarafından öldürülen Ahmet Anık'ın erkek karde i, ikinci ba vuran ise e idir. Üçüncüden sekizinciye di er ba vuranlar Ahmet Anık'ın çocuklarıdır.

Dokuzuncu ba vuran, 1981 do umlu olan ve 19 A ustos 1991 tarihinde güvenlik güçleri tarafından öldürülen Abdulkerim Sanrı'nın babası, onuncu ba vuran ise annesidir. On birinci ve on ikinci ba vuranlar ise Abdulkerim Sanrı'nın erkek karde leridir.

A. Giri

Ba vuranlar ve Hükümet tarafından sunuldu u ekle ile olaylar, yerel düzeyde yapılan soru turma sırasında hazırlanan belgelere dayanmaktadır. A a ıda yer alan bilgiler, tarafların ifadelerinden ve taraflarca sunulan belgelerden alınmı tır.

B. Olaylar

1. Olayların geçmi i

Ahmet Anık ve Abdulkerim Sanrı (buradan itibaren "iki köy korucusu") Balveren köyünde ya amakta olup Devlet tarafından geçici köy korucusu olarak görevlendirilmi lerdir. Köylerinin yanındaki yo un PKK1 eylemleri olan belirli bir bölge hakkında silahlı güçlere rehberlik etmek görevleri arasındadır.

Söz konusu bölge, ırnak ili ile Uludere ilçesi arasındaki asfalt yolun güneyinde yer almaktadır. ki köy korucusu ile yakındaki Milli jandarma karakolundan bir grup asker, yolun güvenli ini sa layabilecekleri bir tepe olan Yaylatepe'de konu lanmı lardır. Yaylatepe'nin en üst noktası ile yol arasındaki uzaklık yakla ık 600 metredir ve bu iki yeri bir patika birle tirmektedir. Askerlerle iki köy korucusu, buldukları yerden, Yaylatepe ile Ömera a tepeleri arasındaki bir nehir yata ından geçen bir ba ka patikayı izleyebilmektedirler. Bu patika, PKK'lı teröristler tarafından Kuzey Irak'a gidip gelirken sıklıkla kullanılmaktadır. Ömera a, Yaylatepe'nin güneydo usuna 1,500 metre uzaklıktadır. Yaylatepe'nin kuzeydo usuna 2,500 metre uzaklıkta, askerlerin termal kameralar yardımıyla geceleri bölgeyi izleyebilecekleri Elmalı yer almaktadır.

ki köy korucusu, sabah oldu unda, köylerine 400 metre gibi kısa bir mesafede bulunan ve varı larını 06:00 olarak bildirdikleri jandarma karakoluna giderlerdi. Jandarma karakolundan, askerlerle birlikte iki kilometre uzakta bulunan Yaylatepe'ye yürürlerdi. Nöbetleri sona erdi inde, askerlerle birlikte jandarma karakoluna geri dönerlerdi. Hava kararmı sa, jandarma karakolundan köylerine askeri araçlarla götürülürler, hava kararmamı sa yürürlerdi. Güvenlik sebebiyle, hiçbir sivil ve hatta köy korucusunun sözkonusu bölgede kalmasına, oraya gitmesine veya geç saatlerde asfalt yolu kullanmasına izin verilmezdi. Acil bir durum oldu unda ak am vakti yolu kullanmak isteyen siviller önceden yerel jandarma karakoluna haber verirler ve o bölge di ina çıkana kadar gece görü dürbünleri ve termal kameralarla izlenirlerdi.

2. ki köy korucusunun öldürülmesi

24 A ustos 1999'da, aste men Hakan Paç, ırnak Cumhuriyet Savcısı tarafından alınan ifadesinde, 18 A ustos 1999'da Yaylatepe'de konu lanan askerlerle iki köy korucusundan sorumlu oldu unu belirtmi tir. Saat 20:00'de bölü ünü toplamı ve tepenin kumandasını devralmak üzere saat 20:45'te bir bölük askerin gelmesinin ardından, kendi komutasındaki askerlerle korucular tepeden inmeye ba lamı lardır. Hakan Paç, kimsenin kalmadı ından emin olmak için arkada kalmı tır. ki köy kurucusu, genel uygulamaya uygun olarak askerlerin önünde yürüyorlardı. Hakan Paç, askerlerin anayola ula tı ını ve karakola do ru yürümeye devam ettiklerini görebiliyordu. Ancak, iki köy korucusunun anayola gelmeden önce patikadan saptıklarını dü ünmü tü; iki köy korucusunun güvenli bir ekilde köylerine vardıklarını kontrol etmek onun görevi de ildi.

20 A ustos 1999'da hazırlanan olay sonrası rapordan, 18 A ustos 1999 tarihinde gece saat 11'de, Elmalı'da konu lanan askerlerin Yaylatepe yamaçlarında iki ki i gördükleri anla ılmaktadır. O bölgede bulunması için kimseye izin verilmemi olmasından yola çıkan bir grup askeri birlik, Yaylatepe yakınlarına yerle mi tir. 19 A ustos'ta gece saat 01:15'te, iki ki i, bazıları Yaylatepe'de konu lanmı olan askerler tarafından çevrilmi tir.

ki grup asker, iki ki inin bulundu u yöne do ru 120 mm.lik havan topu mermileri fırlatmı tır. Aynı zamanda i aret fi ekleri atılmı ve iki ki iye teslim olmaları emredilmi tir. Ancak, iki ki i Yaylatepe'ye do ru ko maya ba lamı tır; askerler uyarı için havaya ate açtıklarında, iki ki iyle Yaylatepe'deki askerler arasındaki mesafe yakla ık 200 metredir. ki ki i durmayınca, askerler do rudan bu ki ilerin üzerine ate açmı tır. Rapora göre, o sırada saat 01:30'u göstermektedir.

Gün a arırken, askerler cesetlere yakla mı ve cesetlerin iki köy korucusuna ait

oldu unu görmü lerdir. Bu raporu yazanlara göre -operasyondan sorumlu subaylar- iki köy korucusu, Yaylatepe'den inerken, PKK üyelerinin Kuzey Irak'a girmesine veya bölgeye mayın yerle tirmelerine yardım etmek için askeri gruptan ayrıldı tır.

19 A ustos 1999'da, askerler tarafından hazırlanan olay yeri raporuna göre, iki köy korucusu ba larından ve gö üslerinden vurulmu tur. Cesetleri, Yaylatepe yamaçlarında, tepenin üst noktasına elli metre uzaklıkta bulunmu tur. Cesetlerine yakla ık 50 santimetre uzaklıkta iki el bombası patlamı tır. Bu el bombalarına ait pimler cesetlere 30 metre uzaklıkta tepeye yakın yerde bulunmu tur.

Aynı rapora göre, Abdulkerim Sanrı'nın üzerinde hiçbir mühimmat bulunmamı , ancak Ahmet Anık'ın giydi i asker tipi yelekte Kala nikof bir silaha ait üç adet dolu mermi kovanı ve bir adet el bombası bulunmu tur. ki köy korucusuna ait tüfekler, cesetlerine iki yüz metre uzaklıkta, anayolun yanında bir kayanın yanında bulunmu tur. Tüfek namluları, barut kokmakta olup barut izlerini ta ımaktadır; bu da silahların daha önce ate lendi inin bir göstergesidir. ki tüfe in yanında, Kala nikof bir silaha ait üç adet dolu mermi kovanıyla ceplerinden birinde bir adet el bombası bulunan Abdulkerim Sanrı'ya ait asker tipi bir yelek bulunmu tur. Aynı zamanda, cesetlerden 30 metre uzakta G3 ve BKC tipi tüfeklerden çıkarıldı ve kullanıldı bazı mermi kovanları bulunmu tur. Bölgenin özellikleri hakkında detaylı bilgi veren ve bo altıldı mühimmatla birlikte cesetlerin yerini gösteren bir taslak hazırlandı ve bu rapora eklenerek ırnak Cumhuriyet Savcılı ı'na gönderildi tır.

3. ırnak Cumhuriyet Savcısının iki köy korucusunun öldürülmesine ili kin yapmı oldu u soru turma

19 A ustos 1999'da, ırnak Cumhuriyet Savcısı ile bir doktor, cesetleri incelemek üzere bölgeye gelmi tir. Cumhuriyet Savcısı ve doktor tarafından hazırlanan rapora göre, cesetlerin ba larında, gö üslerinde ve di er çe itli yerlerinde ciddi yaralar mevcuttur. Raporda, "ölüm sebebinin çok açık olması nedeniyle, klasik otopsi yapmaya gerek olmadı ı" sonucuna varıldı tır.

Cumhuriyet Savcısı, yapmı oldu u soru turma sırasında birkaç ifade almı tır. Bu ifadeler, A HM'nin davayı incelemesiyle ilgili oldu u için a a ıda özetlenmi tir.

Yüzba ı Ömer Arslan, olay günü Elmalı'da konu lanan askerlerin komutanıdır. 24 A ustos 1999 tarihli ifadesinde, 18 A ustos 1999 tarihinde saat 23:10'da termal kameralar yardımıyla bölgede iki ki i gördü ünü ve tabur komutanına haber verdi ini belirtmi tir. Tabur komutanı, izlemeye devam etmesini ve iki ki iyi termal kamera ile kaydetmesini emretmi tir. Gördü ü iki ki i üpheli davranı larda bulundu u için, Ömer Arslan ve komutasındaki askerler bu ki ilerin terörist oldu unu dü ünümü tür.

Elmalı'daki askeri birlik, daha sonra, bu iki ki iyi pusuya dü ürmek için konu lanmı tır. Ömer Arslan, havan toplarıyla i aret fi eklerinin atıldı ını görebilmektedir. Ömer Arslan, Te men Alpaslan Güldal'ın iki ki iye teslim olmalarını ve asfalt yola yatmalarını istedi ini de duymu tur. O sırada, yolun yanında duran iki ki i kaçmaya te ebbüs etmi , askeri birlikteki askerler de onlara do ru ate açmı tır. Arslan, iki ki iden birinin vuruldu unu dü ünümü tür. Ona göre, yakındaki kayanın üzerinde kan izleri bulunmaktadır. Daha sonra iki ki i tepeye do ru kaçmı ve "orada imha edilmi tir".

Te men Güldal, 24 A ustos 1999'da vermi oldu u ifadede, olayların ya andı ı gün Ömera a tepesindeki askerlerden sorumlu oldu unu belirtmi tir. Bölgede üpheli davranan iki ki i oldu u yönünde haber aldıktan sonra, tabur komutanından bu iki ki iyi yakalama emri almı tır. Bunun üzerine, komutasındaki askerleri Yaylatepe'ye almı tır. Karanlık oldu u için, iki ki iyi görememi , ancak bölgeyi termal kamera ile izlemekte olan Yüzba ı Arslan, bu ki ilerin yeri ve askeri birli e olan uzaklıkları hakkında kendisini telsizle bilgilendirmi tir. ki ki i, ilk olarak do u yönüne kaçmaya çalı mı , ancak

kendilerine do ru bir havan topu atılınca ortada dolanmaya ba lamı lardır. Batı yönüne do ru da bir havan topu atılınca iki ki i Yaylatepe yamacının altındaki nehir yata na do ru ko maya ba lamı lardır.

ki ki iye durmalarını ve asfalt yola yatmalarını emretmi tir; e er emirlerine uymu olsalardı, canlı olarak yakalanabilirlerdi. Ancak, o sırada 500 metre uzakta buldukları için kendisini duymamı olma ihtimalleri bulunmaktadır. ki ki i, daha sonra, kendisinin ve askerlerinin bulundu u Yaylatepe'ye do ru ko maya ba lamı lardır. Yakla ık 100 metre uzaklıktayken havaya ate açmı tır. Gece görü dürbünü ile bu iki ki inin silahlı olmadı nı görmü tür. Ancak, birisi içinde mühimmat olabilecek bir yelek, di eri ise kalın giysiler giymekteydi. Vücutlarını bombayla sarmı olma ihtimalleri vardı. ki ki i askerlere yakla maya devam etmi ve 50 metrelik mesafe kaldı nda ate açmak için telsizle tabur komutanından izin istemi tir. Komutanından izin aldıktan sonra, iki ki iye hem Türkçe hem Kürtçe olarak teslim olmalarını emretmi tir. ki ki iye ate açtıktan sonra, vücutlarına sarılı olabilecek patlayıcıları yok etmek amacıyla üzerlerine dört el bombası atmı tır. ki ki inin aslında iki köy korucusu oldu unu ancak ertesini sabah anlayabilmi lerdir.

Operasyonda yer alan uzman çavuş Nuri Ünlü, 25 A ustos 1999'da vermi oldu u ifadede, iki ki iyle askerler arasındaki uzaklık 50 metre iken, kendisiyle bazı askerlerin iki ki iye durma emri verdiklerini belirtmi tir. ki ki iyi görememekte, ancak seslerini duyabilmektedir. Daha sonra, kendisi ve yanındaki askerler uyarı ate i açmı ve sonrasında ise iki ki iye do rudan ate etmi lerdir. kisinin de hala ya ıyor oldu unu fark edince, "onları etkisiz hale getirmek" için el bombaları atmı lardır.

Olayda yer alan bir di er uzman çavuş Hüseyin Sarıca, 25 A ustos 1999'da Nuri Ünlü'nünkine benzer bir ifade vermi ve gece görü dürbünüyle iki ki inin silahlı olmadı nı ancak kalın giyindiklerini görebildi ini eklemi tir. Askerlerden sorumlu olan Te men Güldal, iki ki iye ate açmak için tabur komutanından izin almı tır. ki ki i, kendilerine ate açılaca ı konusunda uyarılmı tır. Ate etme sona erdi inde, yere dü tüklerinde üzerlerine dört el bombası atılmı tır. ki ki inin askerlere ate edip etmedi ini duymamı veya görmemi tir.

Olayların oldu u gün, Asım Altay, Te men Güldal komutasında er olarak hizmet vermekte ve Yaylatepe'de bulunmaktadır. Er Altay, 25 A ustos 1999 tarihli ifadesinde, gece görü dürbünü kullandı nı ve böylelikle iki ki inin silahsız oldu unu görebildi ini belirtmi tir. Birinin üzerinde asker tipi bir yelek ve kalın giysiler bulunmaktadır. ki ki iye hem Türkçe hem Kürtçe olarak durma ve teslim olma emri verildikten sonra, iki ki i bu emre uymamı ve askerler bunun üzerine ate açmı lardır. Aynı zamanda, bir el bombasının patladı nı duymu tur; el bombasının ne kadar mesafeden atıldı nı veya el bombası atıldı nda iki ki inin hayatta olup olmadıklarını bilmemektedir.

Hasan Tecim de Te men Güldal komutasında er olarak görev yapmakta ve sözkonusu zamanda Yaylatepe'de bulunmaktadır. Er Tecim, 25 A ustos 1999'da vermi oldu u ifadede, iki ki iden birinin üzerinde kalın giysiler oldu unu belirtmi tir. ki ki inin intihar bombacısı olabilece ini dü ünen askerler, yakla mak istememi tir. ki ki iyle askerler arasındaki mesafe yakla ık 50-60 metre iken, askerler ate açmaya ba lamı tır. ki ki inin üzerine bir de bomba atılmı tır. ki ki i, askerlere ate etmemi tir.

Birinci ba vuran Mahmut Anık'la dokuzuncu ba vuran Osman Sanrı, 20 A ustos 1999'da Cumhuriyet Savcısı tarafından sorgulanmı tır. Cumhuriyet Savcısından yakınlarının ölümünden sorumlu olan ki ileri bulup cezai takibata tabi tutmasını istemi lerdir.

26 A ustos 1999'da, Cumhuriyet Savcısı, ölümlerle ilgili soru turma yapmak için yetkisinin olmadı na karar vererek bu kararını ve yukarıda de inilen ifadeleri Diyarbakır Hava Kuvvetleri Komutanlı ı'ndaki askeri savcılı a iletmi tir. Cumhuriyet Savcısı, kararında yukarıda adı geçen askeriye mensuplarının kendisine vermi oldukları bilgileri

özetlemi ve iki köy korucusunun teröristlerle karı tırıldı ını ve bu nedenle de öldürüldüklerini belirtmi tir. Cumhuriyet Savcısı'na göre, ölümler askeri görev sırasında gerçekleşti i için, askeri bir savcı tarafından soru turulmalıdır.

Bu kararda, tabur komutanı Abdulveli Kaya , Te men Alpaslan Güldal, Aste men Hakan Paç ve uzman çavular Hüseyin Sanca ile Nuri Ünlü, "ihmal ve dikkatsizlik sonucu ölüme sebebiyet verme" suçuyla ilgili olarak davalılar olarak adlandırılmı tir. Birinci ve dokuzuncu ba vuran, Mahmut Anık ve Osman Sanrı, kararda davacı olarak nitelendirilmı tir.

4. Askeri savcının ölümlere ili kin soru turması

8 Ekim 1999'da, ba vuranların avukatı, askeri savcıdan soru turmayla ilgili bilgi istemi ve kendisine ihtiyaç duyulması durumunda ileti ime geçme talebinde bulunmu tur.

12 Ekim 1999'da, askeri savcı, Van ili jandarma komutanından, soru turmada kendisine yardımcı olmak üzere uzman olarak yüksek rütbeli üç subay atamasını talep etmi tir. Askeri savcı, bu üç subayın davalıların ba lı bulundu u askeri birlikten seçilmemesi gerekti ini belirtmi tir.

5 Kasım 1999'da, askeri savcı, köy korucularının öldürüldü ü bölgeyi ziyaret etmi tir. Uzman olarak atanan iki binba ı ve bir yarbay, davalılar ve di er tanıklar, askeri savcının ziyareti sırasında orada bulunmu lardır.

Askeri savcı, ate açma sırasında iki köy korucusu ile askerler arasındaki mesafenin 40 metre oldu unu gözlemlemi tir. Ayrıca, iki köy korucusunun öldürüldü ü yer, teröristler tarafından kaç ı yolu olarak kullanılan nehir yata ına 20-30 metre uzaklıktadır.

Askeri savcı, ziyareti sırasında, Te men Alpaslan Güldal'ı, uzman çavusu Nuri Ünlü'yü ve tabur komutanı Yüzba ı Abdulveli Kaya 'ı da (be davalıdan üçünü) sorgulamı tir.

Te men Güldal, iki köy korucusunun kaçmak için nehir yata ına ulaşmaya çalı tı ını ifade etmi tir. Ate açıldı ında, iki köy korucusu nehir yata ına yakla ık 20 metre uzaklıkta bulunmaktadır; biraz daha ilerlemi olsalardı, onları tekrar bulmak imkansız olacaktı. O sırada, iki ki inin aslında köy korucuları oldu unu bilmemektedir. ki ki inin sık sık yere çömeldi i kendisine bildirmekteydi; bu da mayın yerle tirdikleri izlenimini vermektedir. Te men Güldal, tabur komutanından izin alınmasının ardından, iki ki inin askerler tarafından "imha edildi ini" eklemi tir. ki köy korucusu silahsız olmasına ra men, kalın giysiler giyerek üzerlerinde patlayıcı oldu u izlenimini vermektedirler. Dolayısıyla, iki ki i yere dü tükten sonra askerlerin ate etmeye devam etmesinin sebebi, patlayıcıları yok etmektir. Te men Güldal, teröristlerin bölgeyi bir kaç ı yolu olarak kullanmalarına engel olmanın ve onları imha etmenin görevi oldu unu belirtmi tir; olayın oldu u gün bu görevini yerine getirmi tir.

Uzman çavusu Nuri Ünlü, daha önce vermi oldu u ifadenin içeri ini tekrarlamı ve sözkonusu zamanda askerlerin o bölgede bulunma nedeninin teröristlerin bölgeyi ta ima yolu olarak kullanmalarını engellemek oldu unu eklemi tir. Olayların oldu u gün, iki teröristi imha etmi lerdir. O sırada, iki ki inin köy korucusu oldu unu dü ünmemi tir. Öncelikli olarak yapılması gereken ey, bilgi elde etmek için teröristleri canlı olarak yakalamaktır; ancak bu özel durumda iki ki i teslim olmayı kabul etmedi i için canlı olarak ele geçirilememi lerdir.

Tabur komutanı Yüzba ı Abdulveli Kaya , olay gerçekleşmeden önce askeri karargahtan kendisine gönderilen bir faks mesajında, sekiz teröristten olu an bir grubun daha önce üç dört gün boyunca bölgeyi kullandı ı yönünde kendisine bilgi verildi ini belirtmi tir. Daha çok teröristin bölgeyi kullanma ihtimaline kar ı çok dikkatli olması konusunda uyarılmı tir. Yüzba ı Kaya , yerel halkın bölgeyle ilgili bilgi vererek

teröristlere yardım etti ini biliyordu. Ayrıca, o civara mayın yerle tiriliyordu. Te men Güldal'ın kendisini iki ki inin hareketleri ve operasyon hakkında bilgilendirdi ini onaylamı tır. Te men Güldal'ın iki ki inin kaçmaya çalı tı ını ve buna fırsat verildi i takdirde onları tekrar bulmanın imkansız oldu unu kendisine bildirdi ini eklemi tir. Te men Güldal, ayrıca, iki ki inin üzerlerinde patlayıcılar olabilece ini ve yakına gelirlerse askerler için tehlikeli olaca ını da söylemi tir. Bu nedenle, ate açılmasına izin vermi tir. Yüzba ı Kaya 'a göre, iki köy korucusu mayın yerle tirmek veya bir grup teröriste yardım etmek için bölgede bulunuyordu.

16 Kasım 1999'da, birinci ba vuran Mahmut Anık ve dokuzuncu ba vuran Osman Sanrı, kovu turmaya müdahil olmak için askeri savcıya ba vurmu tur. Aynı gün, askeri savcı tarafından alınan ifadelerinde, yakınlarının kasıtlı olarak veya ihmalkarlık sonucu öldürüldü ünü belirtmi lerdir. Askeri savcıdan, ölümlere sebebiyet veren ko ullan tespit etmesini ve sorumlu olan ki ilerın cezai takibata tabi tutulmasını talep etmi lerdir.

29 Aralık 1999'da, üç uzman, askeri savcıya fikir beyanında bulunmu tur. Bu sonuçlara varırken, askeriye mensuplarının yukarıda yer alan ifadelerini dikkate almı lar ve Yüzba ı Arslan'ın termal kamerayla kaydetti i operasyon görüntülerini izlemi lerdir. Uzmanlara göre, askeriye mensupları hariç di er herkesin ak am saatlerinde sözkonusu alana girmesi yasaktır; çünkü bu alan teröristlerin Kuzey Irak'a geçmesine olanak sa layan bir yoldur. Köy korucuları bunu çok iyi bilmektedir; onların bu alanda bulunması ancak art niyetli olmalarıyla açıklanabilir. Aslında, iki köy korucusunun öldürülmesinden bir buçuk ay önce, askeri bir araç mayın nedeniyle zarar görmü tür. Bölgede çok fazla askerin olması nedeniyle, teröristlerin mayınları kendilerinin dö emesi mümkün olamazdı. Uzmanlara göre, müteveffa köy korucuları mayınları yerle tirmekten sorumluydu. Ayrıca, vefat etmi köy korucularının bölgede yol göstererek teröristlere yardımda buldukları yönünde istihbaratları vardı.

Üç uzman, iki köy korucusunun silahsız olmasına ra men üzerlerindeki a ır kıyafetlerin patlayıcı olarak dü ünülebilece i görü ündedir. Termal kameralar tarafından kaydedilen görüntüde, bu iki ki i yere dü tükten sonra askerlerin onlara ate etmeye devam ettiklerini görmek mümkündür. Bu herhangi bir patlayıcının imha edilmesi amacıyla yapılmı tır. Bu olayda yer alan askeri birimler, söz konusu alana teröristlere pusu kurmak amacıyla mevzilenmi leri. Bu nedenle, "köy korucularının terörist oldukları dü ünülerek imha edilmeleri tamamıyla do aldır." Uzmanlar, son olarak, "sanıkların kusurlu olmadığı, görevlerini etkili ve ba arılı bir eilde yerine getirdikleri" ekindeki görü lerini belirtmi lerdir.

11 Nisan 2000 tarihinde, askeri savcı, Mehmet Zeki Bah i'nin ifadesini almı tır. Bahsi, ilgili zamanda söz konusu bölgede askerlik hizmetini yapmı ; ancak, sonradan askerlik hizmetini tamamlamı ve terhis edilmi tir. Te men Güldal emrinde gerçekte en operasyonda yer almı tır. Bahsi, söz konusu gece, gece görü dürbünü kullandı ını ve dolayısıyla bahsi geçen iki ki iyi gördü ünü ifade etmi tir. Askerler, daha sonra, bu iki ki inin sa ına ve soluna ate etmeye ba lamı lar ve bunun üzerine bu iki ki i nehir yata ına do ru ko maya ba lamı larıdır. Askerler bu yöne do ru ate etmeye ba layınca bu iki ki i ellerini havaya kaldırmı ve "ate i kesin, teslim oluyoruz" demi lerdir. Te men Güldal, daha sonra, iki adamın yere yatmalarını emretmi ; ancak söz konusu iki ki i bu emri reddetmi , bunun yerine, Yaylatepe'deki askerlere do ru ilerlemi lerdir. Bu iki ki iden birinin tek eli havada di er eli ise bir eye ula mak ister gibi arkasındaydı. Gece görü dürbünü kullandı ı için bunu görebilen Bah i'nin yanı sıra bu iki ki iye daha yakın konumda olan bazı askerler de bunu çıplak gözle görebilmi lerdir. Bu iki ki i askerlere do ru ilerlemeye devam edince Te men Güldal askerlerin ate açmasını emretmi tir. Bubi tuza ı riskini ortadan kaldırmak amacıyla ate etmeye iki ki inin yere dü mesinden sonra da devam edilmi tir.

10 Mayıs 2000 tarihinde, askeri savcı, Bahsi gibi o dönemde askerlik hizmetlerini yapmakta olan ve Te men Güldal emrinde gerçekte en operasyonda yer almı olan Sedat

Dilmen ve Asım Altay'ı sorgulamı tır. Dilmen, askeri timin ni ancısı oldu unu ifade etmi tir. Dilmen ve Altay, söz konusu iki ki iye teslim olmaları yönünde yeterli fırsatın tanındı nı; ancak teslim olmadıklarını belirtmi lerdir. ki ki i ve askerler arasındaki mesafe 50 metreye dü ünçe askerler ate açmı ladır. Askerler, iki ki inin üzerinde silah görmemi ler; ancak, çok kalın olan giysileri patlayıcı yüklü olduklarını dü ündürmü tür.

2 Haziran 2000 tarihinde, askeri savcı, sanıklar hakkında, "ihmalkarlıktan ve dikkatsizlikten ölüme sebebiyet vermek" suçuna ili kin olarak takipsizlik kararı vermi tir. Askeri savcı, kararında, askerlerin "söz konusu iki ki iyi canlı yakalamak konusunda gere inden fazla hassasiyet gösterdikleri; ancak, bu iki ki inin teslim olmayı reddetmesi nedeniyle bunu yapamadıkları" sonucuna varmı tır. Askeri savcıya göre, "söz konusu iki ki inin teslim olmayı reddetmesinin üzerine, onları öldürmek askerlerin görevi haline gelmi tir" ve askerler bu görevi yerine getirmi lerdir.

Takipsizlik kararı, ba vuranların avukatına 15 Haziran 2000 tarihinde bildirilmi tir. Avukat, aynı tarihte, askeri savcı ile irtibata geçmi ve soru turma dosyasındaki belgelerin kendisine sunulmasını talep etmi tir. Askeri savcı, sadece ba vuranlardan alınan ifadelerin sunulmasına izin vermi tir.

23 Haziran 2000 tarihinde, ba vuranlar, takipsizlik kararı hakkında itirazda bulunmu lardır. Diyarbakır Askeri Mahkemesi'ne verdikleri dilekçede, ba vuranlar, soru turmanın gizli yapısı nedeniyle soru turma dosyasında yer alan belgelere eri imlerine izin verilmedi ini ileri sürmü lerdir. Ayrıca, i lemlere müdahale etmek için sundukları dilekçelere ra men soru turmaya katılamamı lardır. Ba vuranlar, özellikle, vefat etmi iki akrabalarının silahsız olduklarını ve dolayısıyla, onları canlı yakalamanın mümkün olması gerekti ini iddia etmi lerdir. Herkesin ya ama hakkına sahip oldu unu; iki akrabalarının öldürülmesinin ve askeri savcının davadan vazgeçme kararının, akrabalarının Anayasa ve uluslararası sözleşmeler tarafından korunan ya ama hakkını ihlal etti ini ileri sürmü lerdir.

Ba vuranların itirazı Diyarbakır Askeri Mahkemesi tarafından 30 Haziran 2000 tarihinde reddedilmi tir. Mahkeme, takipsizlik kararının yürürlükte olan mevzuat ve uygulanan usul ile uyumlu oldu u ve soru turmanın kapsamını geni letmeye gerek olmadı ı kararına varmı tır. tirazın reddine ili kin bu karar ba vuranların avukatına 19 Temmuz 2000 tarihinde bildirilmi tir.

HUKUK

I. KABULED LEB L RL K

Hükümet, ba vuranların iç hukuk yollarını tüketmediklerini, zira dari Yargılama Usulü Kanunu'nun (2577 sayılı Kanun) 13. maddesi uyarınca idareden tazminat talebinde bulunmadıklarını ileri sürmü tür. Söz konusu madde, idari eylemlerden hakları ihlal edilmi olanların eylem tarihinden itibaren bir yıl içinde yetkililerden tazminat talebinde bulunabileceklerini öngörmektedir.

A HM, Hükümet'in kabuledilebilirli e ili kin itirazının ortaya koydu u konularla, ba vuranların iki akrabalarının öldürülmesine yönelik olarak yürütülen soru turmanın etkilili ine ili kin ikayetlerinin ortaya koydu u konuların yakından ba lı oldu unu gözlemlemi tir. A HM, dolayısıyla, bu konuya, ba vuranların A HS'nin 2. maddesi uyarınca olan ikayetlerinin esaslarının incelenmesinde de inmeyi uygun bulmaktadır.

II. A HS'N N 2. MADDES N N HLAL ED LD DD ASI

A HS'nin 2. maddesi öyledir:

1. Herkesin ya am hakkı yasanın koruması altındadır. Yasanın ölüm cezası ile

cezalandırıcı bir suçtan dolayı hakkında mahkemece hükmedilen bu cezanın yerine getirilmesi dışında hiç kimse kasten öldürülemez.

2. Öldürme, amaçladığı durumlardan birinde kuvvete başvurmanın kesin zorunluluk haline gelmesi sonucunda meydana gelmesi, bu maddenin ihlali suretiyle yapılmı sayılmaz:

a) Bir kimsenin yasadışı iddete karşı korunması için;

b) Usulüne uygun olarak yakalamak için veya usulüne uygun olarak tutuklu bulunan bir kişinin kaçmasını önlemek için;

c) Ayaklanma veya isyanın, yasaya uygun olarak bastırılması için.

A. Ba vuruların akrabalarının öldürülmesi

Ba vurular, iki akrabalarına karşı askerler tarafından kullanılan kuvvetin kesin zorunluluk arz etmediğini ve amaçladığı kuvvet kullanımının, askerlerin onları öldürmeyi amaçladığını gösterdiğini iddia etmişlerdir. Askeri savcı tarafından görevlendirilen üç uzman tarafından varılan "askerlerin görevlerini iyi bir şekilde yerine getirdikleri" rapordaki sonuç, AHS'nin 2. maddesine aykırı olarak akrabalarını öldürme kastının var olduğunu ba vurulara bir göstergesidir.

Hükümet, ba vuruların iki akrabasının ölümünün, zorunlu olandan fazla olmayan ve onları yakalama amaçlı olan kuvvet kullanımının bir sonucu olduğunu iddia etmiştir. Güvenlik güçleri, söz konusu iki kişiyi canlı yakalamak için gerekli olan her şeyi yapmış, onlara hem Türkçe hem de Kürtçe teslim olmalarını emretmiş ve ayrıca uyarı ateşi açmıştır. Bu iki kişiye el bombası fırlatmanın tek nedeni bubi tuzağı riskini ortadan kaldırmak olmuştur.

AHS, yaşam hakkını koruyan ve yaşam hakkından mahrum bırakmanın haklı olabileceği şartları ortaya koyan 2. maddenin, hakkında derogasyona izin verilmeyen, AHS'nin en temel hükümlerinden birisi olarak yer aldığı yinelemiştir. Ayrıca, 3. madde ile birlikte, Avrupa Konseyi'ni oluşturan demokratik toplumların temel değerlerinden birini muhafaza eder. Yaşam hakkından mahrum bırakmanın haklı olabileceği şartlar, dolayısıyla dar bir kapsamda yorumlanmalıdır. İnsanların korunması için bir araç olarak AHS'nin hedef ve amacı, ayrıca, 2. maddenin, teminatlarını etkili ve uygulanabilir kılacak şekilde, yorumlanmasını ve uygulanmasını gerektirir (bkz. McCann ve Diğ. lerini İngiltere, 27 Eylül 1995 tarihli karar).

2. madde, bütün olarak okunduğunda, bu maddenin sadece kasten öldürmeleri kapsamadığı; ancak, kasıtlı olmayarak yaşam hakkından mahrum bırakmayla sonuçlanabilecek "kuvvet kullanımına" müsaade edilen durumları da kapsamadığı görülmektedir. Ölümcül güce kasten vurma, bunun zorunluluğunu değerlendirirken göz önünde bulundurulacak sadece bir faktördür. Ancak, (a), (b) ve (c) fıkralarında ortaya konan amaçlardan birine veya birden fazlasına ulaşmak için, "kesin zorunluluk" haline gelmesi dışında kuvvete başvurmamak gerekmektedir. Bu konuda, AHS'nin 8 ila 11. maddelerinin 2. paragrafları uyarınca Devlet'in müdahalesinin "demokratik toplumda zorunlu" olup olmadığının belirlenmesinde normal olarak uygulanana göre daha katı ve zorlayıcı bir zorunluluk testi uygulanması gerektiğini göstermektedir. Dolayısıyla, kuvvete başvurma, izin verilmiş amaçlara ulaşmak ile kesin orantılı olmalıdır.

Ba vuruların kuvvetin 2. madde ile uyumlu olup olmadığına karar verirken, öldürücü kuvvete başvurma veya beklenmeyen can kaybı olasılığını mümkün olduğunca en aza indirmek amacıyla operasyonun planlı ve kontrollü olup olmadığı ilgili bir faktör olabilir (bkz. yukarıda anılan Ergi). Son olarak, polis veya jandarma gibi yasa uygulayıcı görevliler, ister hazırlıklı bir operasyon olsun ister tehlikeli olduğu anlaşılan bir kişinin ani

takibi olsun, görevlerini yerine getirirken bu hukukta bırakılmamalıdır. Yasal ve idari bir çerçevede, yasa uygulayıcı görevlilerin kuvvet ve ateşli silah kullanımına başvurabilecekleri sınırlı durumları, bu bağlamda geliştirilmiş uluslararası standartlar ışığında, belirlemelidir (bkz., üzerinde gerekli detaylı analizler yapıldıktan sonra, Makaratzis - Yunanistan (BD), no. 50385/99).

AHM, başvuruların iki akrabasının, sorumlu Devlet'in güvenlik güçleri mensupları tarafından açılan ateşli silah ve atılan en az iki el bombası sonucu öldüklerinin bu davadaki taraflar arasında tartışılma konusu olmadığını gözlemlemiştir. Hükümet, askerlerin söz konusu iki kişiyi ateşletmelerinin altında yatan sebebin onları yakalamak olduğu ve ateş açmanın ve sonrasında el bombası fırlatmanın kesin zorunluluk arz ettiği görülmüştür.

Bu koşullar altında, askerlerce başvurulan kuvvetin kesin zorunluluk arz edenden fazla olup olmadığını belirlenmelidir.

AHM, bağlamında, askerleri tehlikeli durumuna sokan suçun savcılar tarafından "ihmkarlıktan ve dikkatsizlikten ölüme sebebiyet vermek" olarak tanımlandığını kaydetmiştir. Tüm askerlerin, iki köy korucusuna en az iki el bombası fırlatmadan önce onlara doğrudan ateş açtıklarını belirttiklerini kaydeden AHM, askerlerin hareketlerinin "ihmkar" veya "dikkatsiz" olarak nitelendirilebilmesini anlamaz bulmaktadır. Bir kişiyi kırk metre mesafeden makineli tüfek ile ateşletmenin ve daha sonra birkaç el bombası fırlatmanın öldürücü olacağını bırakın eğitimli askerleri, herhangi bir kişi için bile tahmin edilebilir olmalıdır.

Suçun bu özelliğine rağmen, ne askeri savcı tarafından görevlendirilen askeri uzmanlar ne de askeri savcının kendisi, askerlerin tam olarak nasıl ve neden "ihmkar" veya "dikkatsiz" olduklarını incelemiştir. Uzmanlar, "köy korucularının terörist sanılarak imha edildikleri" açıklamasıyla yetinmişlerdir. Askeri savcıya göre ise, iki köy korucusunun teslim olmayı reddetmesi onların öldürülmesini haklı çıkarmaya yeterlidir.

Takipsizlik kararından anlaşılıyor ki, askeri savcı ve onun tarafından görevlendirilen askeri uzmanlar, öldürücü kuvvete başvurma, geçerli yasa ve yönetmelik tarafından müsaade görüp görmediği ve geçerli yasa ve yönetmelik ile uyumlu olup olmadığını tespit etmekten ziyade daha çok iki köy korucusunun söz konusu bölgede bulunma nedenlerini tespit etmekle ilgilenmiştir. Ne sunduğu görüşlerde Hükümet tarafından ne de yürüttükleri soruşturmada yerel makamlar tarafından, operasyonda görevli askerlerin, ateşli silah kullanımını düzenleyen bir talimatnameye uyup uymadıklarını tespit etmek yönünde bir girişimde bulunulmuştur.

Yerel makamların, askerler tarafından başvurulan kuvvetin kesin zorunluluk arz edenden fazla olmadığını inceleyip incelemeye imkânı bulunmadığı hususunda, AIHM, başvuruların akrabalarının teslim olmayı reddettikleri iddiasının, askeri savcı için "askerlerin onları öldürmesi görev haline gelmiştir ve askerler bu görevi yerine getirmiştir" sonucuna varmakta yeterli olduğunu gözlemlemiştir. AHM, Diyarbakır Askeri Mahkemesi tarafından onaylanan bu kararın, AHS'nin "kesin zorunluluk" kavramı ile hiçbir şekilde uyumlu olamayacağını vurgulamıştır.

AHM, ayrıca, askeri savcının, ordu mensuplarının bazılarının verdikleri ifadelerde yer alan çelişkili bilgileri ortadan kaldırmak için herhangi bir girişimde bulunmadığını gözlemlemiştir. Bu bağlamda, AHM, bilhassa, Mehmet Zeki Bahri'nin ifadesini vurgulamıştır. Bahsi, iki köy korucusunun ellerini havaya kaldırdıklarını ve "Ateş kesin, teslim oluyoruz" dediklerini ifade etmiştir. Ayrıca, Yüzbaşı Ömer Arslan, ifadesinde, iki kişinin kaçmaya çalıştıklarını duyduğunu ve iki kişiden bir tanesinin tepeye doğru ilerlemeye devam etmeden önce vurulduğunu ve daha sonra tepede "imha edildiğini" belirtmiştir. Son olarak, iki köy korucusuna fırlatılan el bombası sayısına imkân tutarsızlığı ortadan kaldırmak yönünde bir girişimde bulunulmamıştır. Bu bağlamda, AHM, operasyondan sonra ordu mensupları tarafından düzenlenen rapora göre iki el

bombasının kullanılması oldu unu gözlemlemi tir. Te men Güldal ve Uzman Çavuş Sarıca'nın tanık ifadelerine göre ise, askerler dört el bombası fırlatmış tir.

A HM, yukarıda belirtilen hususların yerel makamların önemli eksiklikleri oldu u ve bu durumun, ilk olarak askerlerin ate li silah kullanımının yasalara uygun olup olmadığı ve ikinci olarak öldürücü kuvvet kullanımının kesin zorunluluk arz edip etmedi i konularını tespit etmekte soru turmayı yetersiz ve eksik kıldı ı sonucuna varmı tir. Soru turmanın yetersizli ini ve eksikli ini göz önünde tutarak, A HM, olaylara ili kin kendi incelemesini ve de erlendirmesini yürütmelidir. Bu amaçla, AIHM, askerler tarafından kullanılan kuvvetin kesin zorunluluk arz edip etmedi ini incelemek için elindeki belgelerin yeterli somut temel sa ladı ı görü ündedir.

A HM, ba langıç olarak, söz konusu operasyonun önceden planlanmadı ını; teröristlerin sıkça görüldü ü bir bölgede üpheli iki ki inin görünmesi üzerine yürütüldü ünü kaydetmi tir. Askerler, iki köy korucusunu, termal kameralar ve gece görü dürbünleri aracılı ıyla iki buçuk saat süreyle gözetleyebilmi lerdir. Bu süre zarfında, iki köy korucusunun çevresini sarmı lar ve tüm çıkı yollarını kapatmı lardır. Dolayısıyla, iki ki iyi öldürücü olmayan yöntemlerle canlı yakalamaya ili kin muhtemel yolları dü ünlemek için askerlerin yeterli zamanı ve kayna ı olmu tur.

Yukarıda belirtilenler ı ında, ate açma kararının alınmasının veya bu kararın askerler tarafından uygulanmasının olay anının sıcaklı ıyla gerçekleşti i söylenemez (bkz., a contrario, Bubbins - ngilte, no. 50196/99; Andronicou ve Constantinou - Kıbrıs, 9 Ekim 1997 tarihli karar). A HM, ya ama hakkının korunması için askerler tarafından daha yüksek standartta dikkat gösterilmi olması gerekti ini belirtmi tir.

iki köy korucusunun patlayıcılarla yüklü oldukları ve daha yakına gelmelerine müsaade edildi i halde bu patlayıcıları infilak ettirebilecekleri ve böylece askerleri öldürebilecekleri dü ünülerek ate açıldı ı iddiası hususunda, A HM, iki köy korucusunun bu kadar yakına gelmesine izin verilmesinin askerlerin kendileri tarafından alınan bir karar oldu unu; askerlerin, köy korucuları yüzlerce metre uzaktayken onları durdurmalarının mümkün olaca ını gözlemlemi tir. Bu ba lamda, askerlerin a ina oldukları bu bölgeye tamamıyla hakim oldukları vurgulanmalıdır. Çevrelerini sardıkları üphelilerden sayıca çok fazlaydılar ve ellerinde teferruatlı gece görü ekipmanı bulunmaktaydı. Ayrıca, aralarında iki köy korucusunun hayatlarını tehlikeye atmadan onları vurabilecek en az bir ni ancı bulunmaktaydı.

Bu ba lamda, A HM, sorumlu oldu u askerleriyle birlikte ba vuranların iki akrabasını öldüren Te men Güldal tarafından verilen iki ifade arasındaki tutarsızlı ı vurgulamayı önemli görmü tür. Te men Güldal'ın ırnak Cumhuriyet Savcısı'na verdi i ifadeye göre, söz konusu iki ki iyi öldürmelerinin nedeni muhtemel bir intihar bombası saldırısına kar ı kendi hayatlarını korumaktır. Askeri savcıya verdi i ifadeye göre ise, iki ki iyi öldürmelerinin nedeni nehir yata ından kaçmalarına olanak vermemektir. A HM, üzülenek, soru turma yetkililerinin bu tutarsızlı ı ortadan kaldırmak için bir giri imde bulunmadı ını gözlemlemi tir.

A HM, yukarıda belirtilenleri göz önünde tutarak, ba vuranların iki akrabasının öldürülmesi olayında, A HS'nin 2 § 2 (b) maddesi anlamı dahilinde usulüne uygun olarak yakalama amacına ula mak maksadıyla kesin zorunluluk arz edenden fazla kuvvet kullanılmadı ı konusunda ikna olmamı tir (bkz., üzerinde gerekli de i iklikler yapıldıktan sonra, yukarıda anılan, McCann ve Di erleri).

Dolayısıyla, ba vuranların iki akrabası olan Ahmet Anık ve Abdulkerim Sanrı'nın askerler tarafından öldürülmesi nedeniyle A HS'nin 2. maddesi ihlal edilmi tir.

B. Soru turmanın yetersizli i iddiası

Ba vuranlar, akrabalarının öldürülmesine yönelik soru turmanın, A HS'nin 2. maddesinin gerekleri do rultusunda tarafsız veya yeterli olmadı ını iddia etmi lerdir. Bu ba lamda, ba vuranlar, bilhassa, yapılan otopside hangi yaraya hangi silahların yol açtı ının tespit edilmedi ini belirtmi lerdir. Ayrıca, ne soru turmayı yürüten askeri savcı ne de askeri savcının takipsizlik kararını onayan Diyarbakır Askeri Mahkemesi, ba ımsız ve tarafsız olarak de erlendirilebilir. Askeri savcı, aslında, hiyerar ik olarak kendinden yüksek rütbeli kimselerin muhtemelen i ledi i suçları soru turmu tur.

Ba vuranlar ayrıca yetkili makamlara yardımcı olmayı istemelerine ra men, soru turma hakkında kendilerine bilgi verilmedi ini savunmu lardır. Askeri savcının, ba vuranların yakınlarının öldürüldü ü bölgeye yaptı ı ke fe katılmaları için de davet edilmemi lerdir. Ek olarak, soru turma sürecinde düzenlenen belgelere de ula amamı lardır.

Hükümet, ulusal makamların, A HS'nin 2. Maddesi'nde mevcut usule ili kin yükümlülü ü yerine getirmek için tüm çabayı gösterdiklerini belirtmi tir. Bu bölgedeki askeri operasyonlarda tecrübeli ve yüksek rütbeli üç subay, soru turmayı desteklemek için uzman olarak görevlendirilmi lerdir. O zamandan bu yana vatani görevlerini tamamlayıp, terhis edilen birkaç er ifade vermek üzere ça ırılmı tır.

A HM, Devlet'in A HS'nin 1. Maddesi kapsamındaki "(kendi) yetki alanı içinde bulunan herkese Sözle me'de açıklanan hak ve özgürlükleri tanıma" genel görevi ile ba lantılı olarak yorumlanan A HS'nin 2. Maddesi çerçevesindeki ya ama hakkını koruma yükümlülü ünün, ima yoluyla, ki ilerin kuvvete ba vurulması sonucu öldürülmeleri halinde etkili bir soru turma biçiminin var olmasını gerektirdi ini yineler (bkz., gerekli de i iklikler yapıldıktan sonra, McCann ve Di erleri ve Kaya - Türkiye). Böyle bir soru turmanın asıl amacı, ya ama hakkını koruyan ulusal yasaların etkili biçimde uygulanmasını güvence altına almak, Devlet yetkililerinin ya da kurumların karı tı ı böyle davalarda ise kendi yükümlülüklerinde meydana gelen ölümler için sorumluluk ta ıyabilmelerini sa lamaktır (bkz. Anguelova - Bulgaristan, 38361/97).

Soru turma, öncelikle olayın hangi artlar altında meydana geldi ini belirleyebilmeli, daha sonra da sorumluların tespit edilip cezalandırılmalarını sa layabilmelidir. Soru turma yapma yükümlülü ü, sonuç alma yükümlülü ü de il, sonuca ula maya çalı ma yükümlülü üdür (bkz. Kelly ve Di erleri - ngiltere, 30054/96 ve yukarıda belirtilen Anguelova davası). Soru turma ayrıca, böyle davalarda kuvvet kullanımının ko ullara ba lı olarak mazur görülüp görülmeyece inin belirlenmesini sa layabilmesi ba lamında etkili olmalıdır. Devlet görevlilerinin kanuna aykırı olarak bir kimseyi öldürdükleri iddiasına ili kin bir soru turmanın etkili olabilmesi için, soru turmadan sorumlu ve soru turmayı yürüten ki ilerin genel olarak olaylara karı anlardan ba ımsız olmaları gerekti i addedilebilir (bkz. Güleç - Türkiye ve O ur - Türkiye (BD), 21954/93).

Sorumluluk alınmasının teoride oldu u gibi uygulamada da sa lanabilmesi için, soru turmanın ve soru turma sonuçlarının kamunun denetimine açık olması gerekir. Ne ölçüde kamu kontrolü gerekece i, davadan davaya de i ebilmektedir. Ancak her durumda, ma durun en yakın akrabası soru turmaya, me ru hakkını koruma altına almak için gerekli oldu u derecede katılmalıdır (bkz. Güleç).

Bu davanın ayrıntılarına döndü ümüzde, A HM, soru turmayı incelemi , ba vuranın iki yakınının öldürülmesi olayı ile kuvvet kullanımının kesinlikle gerekli olup olmadı ını çevreleyen ko ulları tam anlamıyla tespit edemedi i sonucuna varmı tır.

Soru turmanın geri kalan özelliklerine ili kin olarak, A HM, ölenlerin babaları olmak üzere ba vuranlardan ikisinin askeri savcıya ba vurdu u ve soru turmaya katılmak için izin istedi ini gözlemler. Ayrıca, bu ba vuranları temsil eden avukat, askeri savcıdan soru turma hakkında bilgi istemi , soru turmaya katılması gerekiyorsa bunun kendisine bildirilmesini istemi tir. Bilgi alma çabalarına ve yetkili makamlara soru turmada yardımcı olmak istemelerine kar ın, kendilerine hiçbir bilgi ya da belge sa lanmamı tır.

Dava açılmaması kararı alınmasının ardından bile, askeri savcı ba vuranlara, ba vuranların kendi verdikleri ifadeler di nda soru turma dosyasından hiçbir belge vermemi tir. Bu sıfatla, ba vuranlar, dava açılmaması kararına itirazlarını sunarken, dosyadaki belgelerin farkına varmamı lardır. Bu amaca yönelik olarak, AIHM, ba vuranlar itirazlarını sundukları sırada soru turma dosyasındaki belgelere sahip olsalardı, Diyarbakır Askeri Mahkemesi'nin dikkatini sanıklardan bazılarının askeri savcıya verdi i ve yukarıda bahsedilen tutarsız bilgilerle beraber soru turmadaki di er eksikliklere çekebilece i ve yaptıkları itirazın ba arı ihtimalini artırabilece i görü ündedir (bkz., gerekli de i iklikler yapıldıktan sonra, Epözdemir - Türkiye, 57039/00). Bu durumda, yukarıda sözü edilen A HS'nin 2. Maddesi'nin ihlali önlenmi olurdu. Öte yandan, ba vuranlar belgelerin farkına, yalnız, dava bildirildikten sonra Hükümet'in sunmasının ardından, A HM belgeleri kendilerine gönderdi i zaman varabilmi lerdir.

A HM'ye göre, yetkili makamların ba vuranları soru turmaya dahil etmemeleri veya soru turma hakkında bilgi vermemeleri -bu konuda Hükümet'in sundu u bir açıklama bulunmamaktadır-, ba vuranları me ru haklarını koruma altına alma fırsatından yoksun bırakmı tır. Yetkili makamların bu tutumu, soru turmanın kamu denetimine tabi olmasını da engelleme tir.

Bu sonuç, A HM'nin, A HS'nin 2. Maddesi uyarınca, yetkili makamların ba vuranların yakınlarının ölümlerine ili kin etkili bir soru turma yürütmedikleri kararına varması için yeterlidir. Soru turmaya ili kin geri kalan ba arısızlıkları incelemek gerekmemektedir.

Bu ko ullarda, yukarıda vurgulandı ı üzere, AIHM, dari Yargılama Usulü Kanunu'nun 13. Maddesi uyarınca ba vuranlardan dava açmalarının istenmedi i sonucuna varmı tır. Kabuledilebilirli ine ili kin ba ka bir engel bulunmadı ını kaydederek, AIHM, ba vurunun kabuledilebilir oldu u ve A HS'nin 2. Maddesi'nin usul yönünden ihlal edildi i sonucuna varmı tır.

III. A HS'N N 3, 8. VE 13. MADDELER LE A HS'YE EK 1 NO'LU PROTOKOL'ÜN 1. MADDES 'N N HLAL ED LD DD ASI

Ba vuranlar, yakınlarının yüksek atı hızlı makineli tüfek ve el bombalarıyla öldürdükleri gerekçesiyle A HS'nin 3. Maddesi'nin ihlalinin ma durları olduklarını belirtmi lerdir. Ba vuranlar ayrıca aynı Madde uyarınca, yakınlarının cesetlerinin ertesi sabaha dek açık arazide bırakıldıklarından ikayetçi olmu lardır.

Ba vuranlar, A HS'nin 8. Maddesi ile A HS'ye Ek 1 No'lu Protokol'ün 1. Maddesi'ne atıfta bulunarak, aile ya am haklarına yasa dı ı müdahalede bulunuldu unu ve iki yakınlarının kazançlarından yoksun kaldıklarını belirtmi lerdir.

Son olarak ba vuranlar, 13. Madde uyarınca, A HS uyarınca sahip oldukları haklarının ihlaline ili kin etkili ba vuru yolu bulunmadı ını savunmu lardır.

Hükümet, güvenlik güçlerinin güne do ana dek bekleme kararlarının, A HS'nin 3 Maddesi çerçevesinde kötü muamele olarak de erlendirilemeyece i dü üncesindedir.

A HS'nin 8. Maddesi ile A HS'ye Ek 1 No'lu Protokol'ün 1. Maddesi kapsamındaki ikayetlerle ilgili olarak, Hükümet, ba vuranların yakınlarının ölümü ile ba vuranların bu hükümler kapsamındaki hakları arasında nedensellik ili kisi bulunmadı ı görü ündedir.

Son olarak, ba vuranların A HS'nin 13. Maddesi uyarınca yaptıkları ikayetlere ili kin olarak, Hükümet, ulusal soru turmanın, A HS'nin 13. Maddesi'nin ko ullarını yerine getirmek için yeterince uygun oldu unu ileri sürmü tür.

A HM, ba vuranların bu Maddeler kapsamında yaptıkları ikayetlerin A HS'nin 2. Maddesi çerçevesinde incelendi ini gözlemler. 2. Madde'nin ihlal edildi inin tespit edildi i göz

önünde bulunduruldu unda, A HM, ikayetlerin kabuledilebilir oldu u fakat geri kalan bu ikayetlerin esaslarına ili ki ayrı bir inceleme yapılmasının gerekmedi i kanısındadır (bkz., gerekli de i iklikler yapıldıktan sonra, Makaratzis).

IV. A HS'N N 41. MADDES 'N N UYGULANMASI

A HS'nin 41. Maddesi'ne göre:

"Mahkeme i bu Sözle me ve protokollerinin ihlal edildi ine karar verirse ve ilgili Yüksek Sözle meci Tarafın iç hukuku bu ihlali ancak kısmen telafi edebiliyorsa, Mahkeme, gerekti i takdirde, hakkaniyete uygun bir surette, zarar gören tarafın tatminine hükmeder."

A. Maddi tazminat

1. Ölen Ahmet Anıkın yakınlarının talepleri

Ölen köy korucusu Ahmet Anıkın e i ve (1987 ve 1998 yılları arasında do mu) altı çocu u, Ahmet Arıkın ölümü nedeniyle kaybettiklerini iddia etikleri maddi destek için toplam 201.934 Euro (EUR) talep etmi lerdir. Ba vuranlar taleplerini desteklemek için, Türkiye'de tazminat davalarında gelir kaybının hesaplanması konusunda uzman bir bilirki i tarafından hazırlanmı bir rapor sunmu lardır. Rapor özellikle Ahmet Arık'ın öldü ündeki ya ı ve aylık geliri, kanuni emeklilik ya ı ve maddi olarak sorumlu oldu u ki i sayısı gibi bir takım parametreleri göz önünde bulundurmu tur.

Hükümet, A HM'nin yerle ik içtihadına göndermede bulunarak, ba vuranların meydana geldi ini iddia ettikleri zarar ile A HS'nin ihlali arasında nedensellik ili kisi bulunması gerekti ini ve bunun, uygun davalarda, gelir kaybıyla ilgili olarak tazminat da içerebilece ini belirtmi tir. Öte yandan, Hükümet'e göre, bu davada açık bir nedensellik ba lantısı bulunmamaktadır. Ayrıca ba vuranlar, spekülâtif cetvellerden ba ka, meydana geldi i iddia edilen maddi zararı kanıtlamak için, fatura ve benzeri hiçbir kanıt sunmamı lardır. Hükümet, A HM'yi, spekülâtif hesaplamaları göz önünde bulundurmamaya, dolayısıyla 41. Madde usulünün hiçbir delil içermeyen abartılı taleplerle istismar edilmesine izin vermemeye davet etmi tir.

A HM, Hükümet ile aynı görü te de ildir. Ahmet Anık'ın Devlet görevlilerince öldürülmesi ile ailesinin Ahmet Arık'ın kendilerine sa ladı ı maddi deste i kaybetmesi arasında açık bir ba lantı bulundu unu kaydeder. Bu ba lamda, A HM, Hükümet'in, ölen ki inin ya arken ailesine maddi destek sa ladı ını tartı madı ını kaydeder.

Ölen Ahmet Anık'ın aile durumu ve ya ı göz önünde bulunduruldu unda, benzer davalarda tazminat ödenmesine karar verilmi tir (bkz., di er hususlar meyanında, Akkum ve Di erleri - Türkiye, 21894/93, Çelikkilek- Türkiye, 27693/95 ve Koku - Türkiye, 27305/95). A HM, tarafsızlık esasıyla hareket ederek, Ahmet Anık'ın dul e i ile altı çocu una ortakla a 60.000 Euro ödenmesine karar vermi tir.

2. Abdulkerim Sanrı 'nın yakınlarının talepleri

Ölen Abdulkerim Sanrı'nın anne ve babası, o ullarının öldürülmesi nedeniyle, kendilerine sa ladı ı ve yukarıda sözü edilen bilirki inin hesaplamalarına göre 69.353 EUR tutarındaki maddi destekten yoksun kaldıklarını iddia etmi lerdir. Bu ba lamda A HM, Abdulkerim Sanrı'nın babası, ba vuran Osman Sanrı'nın vefat etti ini kaydeder.

Hükümet, yukarıda belirtilenlere itirazına ek olarak, Abdulkerim Sanrı'nın öldü ünde 18 ya ında oldu unu ve ulusal mevzuata göre ailesine maddi destekte bulunma yükümlülü ünün bulunmadı ını belirtmi tir.

A HM, ölümünden önce Abdulkerim Sanrı'nın Devlet kurumunda çalı tı nı ve ailesiyle ya adı nı gözlemler. A HM, ba vuranlar Ömer Sanrı ve Ramazan Sanrı olmak üzere iki karde inin bulunmasına ra men, Abdulkerim Sanrı'nın da ailesine bir ölçüde maddi destek sa ladı nı görmezden gelemes. Abdulkerim Sanrı'nın öldürülmesi ile ailesinin destekten mahrum kalması arasında bulunan do rudan nedensellik ili kisini göz önünde tuttu unda ve tarafsızlık esasıyla hareket ederek, A HM, Abdulkerim Sanrı'nın annesi ba vuran Fatım Sanrı'ya 16.500 EUR maddi tazminat ödenmesine karar verdi tir (bkz. Ki mir Türkiye, 27306/95 ve Akdeniz - Türkiye, 25164/94).

B. Manevi tazminat

Ölen Abdulkerim Sanrı'nın karde leri ba vuranlar Ömer Sanrı ve Ramazan Sanrı dı nda tüm ba vuranlar, yakınlarının öldürülmesi nedeniyle çektikleri acı ve ızdırap için 20.000'er EUR talep etmi lerdir. Acı ve ızdıraplarının, hem yetkili makamların soru turma esnasında sergiledikleri tutum hem de ölümlerin sorumlularının cezalandırılmamaları nedeniyle katlandı nı belirtmi lerdir.

Hükümet, ba vuranların talep ettikleri toplam 200.000 EUR'nun haddinden fazla oldu unu belirtmi tir. Hükümet'e göre, ba vuranlar kayıplarını belgelemek için gerekli kanıtlar sunmadıklarından, manevi tazminat ödenmemesi gerekmektedir; gerekiyorsa, ihlalin tespit edilmesi, ba vuranların u radıklarını iddia ettikleri manevi zarar için yeterli tazmin te kil edecektir.

A HM, ba vuranların iki yakın akrabasının askerlerce öldürülerek, A HS'nin 2. Maddesi'nin ihlal edildi i sonucuna varmı tır. Ek olarak, yetkili makamların, A HS'nin 2. Maddesi çerçevesindeki usule ili kin yükümlülüklerin aksine, ölümlere ili kin etkili bir soru turma yapmadı ı kanısındadır. Ba vuranların ciddi manevi zarara u radıklarının ortada oldu u, buna ili kin ayrıntılı bir belgelemenin gerekli olmadı ı sonucuna varmı tır.

Bu ko ullarda, kar ıla tırılabilir davaları göz önünde tutarak (bkz., di er hususlar meyanında, Erdo an ve Di erleri ve Tanı ve Di erleri - Türkiye, 65899/01), A HM, tarafsızlık esasıyla hareket ederek, ölen Ahmet Anık'ın karde i Mahmut Anık'a 5.500 EUR, Ahmet Anık'ın karısı ve altı çocu u olan ba vuranlar Medina Anık, Meryem Anık, Susin Anık, Ebubekir Anık, Ömer Anık, Cemal Anık ve Halim Anık'a ortakla a 40.000 EUR manevi tazminat ödenmesine karar verdi tir. Ayrıca Abdulkerim Sanrı'nın annesi Fatım Sanrı'ya 20.000 EUR manevi tazminat ödenmesine karar verdi tir.

B. Yargılama giderleri

Ba vuranlar, avukatlarının ulusal soru turma yetkililerine ve Strazburg'daki dava esnasında sundu u savunma masraflarıyla ilgili olarak 5.800 EUR talep etmi lerdir. Ba vuranlar ayrıca, AIHM'nin adli yardım tarifesinde öngörülen, fotokopi, posta, telefon ve faks giderleri olarak yapılan ancak faturalanamayan masrafları talep etmi lerdir. Yukarıda belirtilen mebla lara ili kin olarak, ba vuranlar, avukatın davaya harcadı ı toplam saati - 50 saat - gösteren bir belge sunmu lardır.

Hükümet, ancak gerçekten meydana gelmi masrafların geri ödenebilece ini ve bu masrafların belgelenmi olmaları gerekti ini belirtmi tir. Bu davada ba vuranların avukatı, meydana geldi i iddia edilen masraflara ili kin fi , fatura ve benzeri bir belge sunmamı tır.

A HM, elindeki belgeler ı ı nda, ba vuranlara tüm ba lıklar altındaki giderleri kapsayarak toplam 5.000 EUR ödenmesine karar verdi tir.

D. Gecikme Faizi

A HM, gecikme faizi olarak, Avrupa Merkez Bankası'nın kısa vadeli kredilere uyguladı ı

marjinal faiz oranına üç puan eklemek suretiyle elde edilecek oranın uygun oldu una karar verdi tir.

BU NEDENLERDEN ÖTÜRÜ A HM OYB RL YLE

1. Ba vurunun kabuledilebilir oldu una;

2. Ahmet Anık ve Abdulkerim Sanrı'nın askerlerce öldürülmeleri nedeniyle, A HS'nin 2. Maddesi'nin esastan ihlal edildi ine;

3. Sorumlu Devlet'in yetkili makamlarının, Ahmet Anık ve Abdulkerim Sanrı'nın öldürülmelerinin ayrıntılarına ili kin etkili bir soru turma yapmamaları nedeniyle, A HS'nin 2. Maddesi'nin usul yönünden ihlal edildi ine;

4. Ba vuranların di er ikayetlerinin ayrı olarak incelenmelerine gerek olmadı na;

5. (a) Sorumlu Devlet'in, a a ıdaki mebla ları, A HS'nin 44 § 2. Maddesi'ne göre nihai kararın verildi i tarihten itibaren üç ay içinde, ödeme tarihinde geçerli olan kur üzerinden Yeni Türk Lirası'na çevirerek, ödemesine:

(i) Ahmet Anık'ın karde i ba vuran Mahmut Anık'a 5.500 EUR (be bin be yüz Euro) manevi tazminat;

(ii) Ahmet Anık'ın e i ve altı çocu u olan ba vuranlar Medina Anık, Meryem Anık, Susin Anık, Ebubekir Anık, Ömer Anık, Cemal Anık, Halim Anık'a, ortakla a, 60.000 EUR (altmı bin Euro) maddi tazminat, 40.000 EUR (kırk bin Euro) manevi tazminat;

(iii) Abdulkerim Sanrı'nın annesi ba vuran Fatım Sanrı'ya 16.500 EUR (on altı bin be yüz Euro) maddi tazminat, 20.000 EUR (yirmi bin Euro) manevi tazminat ödenmesine;

(iv) yargılama giderleri için ba vuranlara ortakla a 5.000 EUR (be bin Euro);

(v) yukarıdaki mebla lara uygulanabilecek tüm vergiler;

(b) yukarıda belirtilen üç aylık sürenin sona ermesinden, ödeme gününe kadar geçen süre için, yukarıdaki miktarlara Avrupa Merkez Bankası'nın o dönem için geçerli faizinin üç puan fazlasına e it oranda basit faiz uygulanmasına karar verdi tir.

6. Ba vuranların adil tazmin taleplerinin geri kalanını reddetmi tir.

bu karar, ngilizce olarak hazırlanmı ve Mahkeme ç Tüzü ü'nün 77. Maddesi'nin 2. ve 3. fıkraları uyarınca 05.06.2007 tarihinde yazılı olarak tebli edilmi tir.(¶¶)